

Pénzügyi intézményrendszer Magyarországon 2019

DOI 10.35511/978-963-334-336-4

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

Sopron, 2019

Szerkesztők:

Kovács Tamás, Szóka Károly, Varga József

Szakmai lektor:

Parragh Bianka

Szerzők:

Baranyi Aranka
Bartók János
Fóriánné Horváth Margit
Für István
Gál Veronika Alexandra
Gulyás Éva
Hegedűs Mihály
Kómár András
Kovács Róbert
Kovács Tamás

Moizs Attila
Parádi-Dolgos Anett
Pataki László
Sipiczki Zoltán
Szarka Gábor
Szóka Károly
Tatay Tibor
Tóth Gergely
Varga József
Végh Richárd

Nyelvi lektor: Tompáné Székely Zsófia

Technikai szerkesztő: Horváthné Józsa Ágnes

A könyv a Soproni Egyetem és a Magyar Nemzeti Bank közötti együttműködés keretében, a Magyar Nemzeti Bank támogatásával készült.

Kiadja: Soproni Egyetem Kiadó
9400 Sopron, Bajcsy-Zsilinszky u. 4.

Felelős kiadó: Dr. Alpár Tibor László kutatási és külügyi rektorhelyettes

© Soproni Egyetem Kiadó

Nyomdai kivitelezés: Pátria Nyomda Zrt.
Felelős vezető: Simon László vezérigazgató

ISBN 978-963-334-335-7 (nyomtatott)
ISBN 978-963-334-336-4 (elektronikus)

DOI 10.35511/978-963-334-336-4

Minden jog fenntartva.

Tartalomjegyzék

Előszó	11
I. rész A hazai bankrendszer működése	13
1. Új irány a monetáris politikában Magyarországon – A modern jegybanki eszközök és intézkedések gyakorlatorientált rendszerezése (Tóth Gergely)	15
1.1. Bevezetés	15
1.2. A monetáris politika fogalma, működése, szerepe	15
1.2.1. Monetáris politika fogalma	15
1.2.2. A monetáris intézkedések hatásmechanizmusa	16
1.2.3. A jegybanki eszköztár	25
1.2.4. A Magyar Nemzeti Bank	36
1.3. Irodalomjegyzék	66
2. A belföldi fizetési forgalom (Varga József)	69
2.1. A belföldi fizetési forgalom kerete	69
2.1.1. A belföldi fizetési forgalom meghatározása	69
2.1.2. A fizetési számla típusai	70
2.1.3. A pénzforgalmi jelzőszám	71
2.1.4. Fizetési szokások Magyarországon	72
2.2. Fizetési formák	75
2.2.1. Az átutalás	75
2.2.2. Beszedési megbízás	77
2.2.3. Okmányos meghitelezés (akkreditív)	80
2.2.4. Bankkártya	81
2.2.5. Fizetési számlához kötődő készpénzfizetési és fizetési számla nélküli fizetési mód	85
2.2.6. A csekk	87
2.3. Irodalomjegyzék	88
3. Bankok működése a Hitelintézeti törvény alapján (Kovács Róbert)	91
3.1. Helyzetkép a magyar hitelintézeti szektor intézményi összetételéről	91
3.2. A magyar hitelintézeti szektor szabályozási háttere	92
3.3. A pénzügyi szolgáltatás és kiegészítő pénzügyi szolgáltatás	94
3.4. A pénzügyi intézmények: a hitelintézet és szervezeti formái, valamint a pénzügyi vállalkozás	99
3.5. A hitelintézetek alapításának és működésének, illetve egyes tevékenységeinek engedélyezése	101
3.6. A kiadott engedély felügyeleti visszavonása	104
3.7. A szolgáltatás nyújtásának szabadsága: másik EGT-államban történő fióktelep létesítés szabályai	105
3.8. Irodalomjegyzék	106

4. A banki működés kockázatai (<i>Sipiczki Zoltán</i>)	109
4.1. Pénzügyi kockázatok	110
4.1.1. Hitelkockázat	110
4.1.2. Kamatlábkkockázat	116
4.1.3. Likviditási kockázat	117
4.1.4. Mérlegen kívüli kockázat	119
4.1.5. Befektetési kockázat	119
4.1.6. Valutakockázat	120
4.1.7. Nyereség és jövedelemszerkezet romlása	120
4.1.8. Tőkemegfelelés elégségessége	121
4.2. Működési kockázatok	122
4.2.1. Belső csalás	122
4.2.2. Külső csalás	122
4.2.3. Foglalkoztatási gyakorlat és a munkahelyi biztonság	123
4.2.4. Ügyfelek, termékek és üzleti szolgáltatások	123
4.2.5. Eszközök fizikai károsodása	123
4.2.6. Üzleti zavarok és rendszerhibák (technológiai kockázatok)	124
4.2.7. Végrehajtás és folyamatmenedzsment	124
4.3. Szabályozási és környezeti kockázatok	124
4.3.1. Ország- és politikai kockázatok	124
4.3.2. Makrogazdasági politika	125
4.3.3. Pénzügyi infrastruktúra	125
4.3.4. Szabályozási kockázat	126
4.3.5. Pénzügyi vagy banki válság	127
4.4. Kockázatok kezelése a treasury menedzsmenttel	127
4.5. Irodalomjegyzék	128
5. Jelzálog-hitelintézetek (<i>Fóriánné Horváth Margit</i>)	131
5.1. Jelzálog-hitelintézet, zálogjog, önálló zálogjog, jelzálogjog fogalma. Jelzálog-hitelintézet elhelyezése a pénzügyi intézmények között	131
5.2. A jelzálog-hitelezés jogszabályi háttere	133
5.3. A jelzálog-hitelintézet működése	145
5.4. A magyar intézményi szabályozás hasonlítása más modellekhez	146
5.5. A magyar jelzáloghitelezés története a kezdetektől a hatályos törvény megjelenéséig	150
5.6. A magyar jelzálog-hitelezés intézményei	153
5.7. Irodalomjegyzék	159
6. Lakástakarékpénztárak (<i>Szóka Károly</i>)	161
6.1. A lakástakarékpénztárak és kialakulásuk	161
6.2. A magyarországi lakáspiac	161
6.3. A lakástakarékpénztárak kialakulása	166
6.4. A lakástakarékpénztárak magyarországi kialakulása	170
6.5. A lakástakarékpénztárak tevékenysége	172

6.6.	A lakástakarékpénztárak működése	177
6.7.	Az állami támogatás megszüntetése	182
6.8.	Irodalomjegyzék	183
7.	A szövetkezeti hitelintézetek Magyarországon (Moizs Attila).	187
7.1.	A szövetkezeti hitelintézet, a hitelintézetek sajátos megjelenési formája	187
7.2.	Szövetkezeti hitelintézetek Magyarországon	191
7.3.	A szövetkezeti hitelintézetek átalakításának aktuális állapotáról	199
7.4.	A szövetkezeti hitelintézetek jövője a magyar pénzügyi piacon	203
7.5.	Összefoglalás	208
7.6.	Irodalomjegyzék	209
8.	Egyéb banki műveletek és szereplők (Baranyi Aranka).	213
8.1.	Pénzügyi vállalkozások	213
8.2.	A lízing fogalma, története, típusai	215
8.2.1.	A lízing története	215
8.2.2.	A lízing fogalmának meghatározása a hazai jogszabályi környezetben	216
8.2.3.	A pénzügyi lízingszerződés	218
8.2.4.	Lízing fajtái	221
8.2.5.	A lízing tárgya	225
8.2.6.	A lízing ára	227
8.2.7.	A lízing és a hitel, mint eszközfinanszírozás jellemzői	229
8.3.	Faktorálás	231
8.3.1.	A faktorálás fogalma, jogi szabályozása	231
8.3.2.	Milyen jellemzői vannak a faktorálásnak?	232
8.3.3.	A faktoring fajtái	233
8.3.4.	Faktorpiaci kitekintő	236
8.4.	Irodalomjegyzék	238
9.	A bankszektor számviteli sajátosságai (Gulyás Éva)	241
9.1.	Bevezetés	241
9.2.	A hitelintézetek és pénzügyi vállalkozások beszámolójára és könyvvezetésére vonatkozó számviteli előírások	242
9.3.	A hazai számviteli szabályozás	244
9.4.	Az IFRS-ek szerinti szabályozás	250
9.4.1.	A mérleg – pénzügyi helyzet kimutatás – felépítése	251
9.4.2.	Mérlegen kívüli tételek	252
9.4.3.	Átfogó jövedelem-kimutatás	253
9.4.4.	CF és Saját tőke-változás (SOCIE) kimutatás	254
9.5.	Pénzügyi instrumentumok	255
9.5.1.	A pénzügyi instrumentumok fogalma	255
9.5.2.	A valós érték	261
9.5.3.	A pénzügyi instrumentumok besorolására vonatkozó előírások	263

9.5.4.	Fedezeti ügyletek	265
9.5.5.	Magyar sajátosságok következményei	266
9.5.6.	Közzétételi kötelezettségek	268
9.6.	Függelékek	270
9.6.1.	Azonos jelentéssel használt kifejezések és rövidítések	270
9.6.2.	A számviteli kormányrendelet szerinti mérlegséma	271
9.6.3.	A számviteli kormányrendelet szerinti eredménykimutatás felépítése	272
9.6.4.	Egy lehetséges IFRS szerinti bankmérleg	273
9.6.5.	Az Átfogó jövedelemkimutatás egy lehetséges felépítése	274
9.7.	Irodalomjegyzék	275
II. rész A tőkepiac működése		279
10. A tőkepiac és a tőzsde (Végh Richárd, Szarka Gábor)		281
10.1.	A tőkepiac szerepe a gazdaságban	281
10.1.1.	Finanszírozás	284
10.1.2.	Kereskedés és árképzés	288
10.1.3.	Kockázatkezelés	289
10.2.	A tőzsde régen és ma – A tőzsde fejlődése napjainkig	293
10.3.	A Budapesti Értéktőzsde működési környezete és sajátosságai 2019 elején	295
10.4.	A Budapesti Értéktőzsde piacfejlesztési stratégiája 2016-2020	301
10.5.	Irodalomjegyzék	306
11. Befektetési alapok (Tatay Tibor)		309
11.1.	A befektetési alapok rövid története a kezdetektől napjainkig	309
11.2.	A befektetési alapok, mint portfólióbefektetések	313
11.3.	A befektetési alapok létrehozása, működése	319
11.4.	A befektetési alapok csoportosítása	321
11.5.	A hozamok és kockázatok összemérésének gyakorlati kérdései	325
11.6.	Irodalomjegyzék	329
12. Kockázatitőke-alapok (Kovács Tamás)		331
12.1.	Fogalmi értelmezés	331
12.2.	Jogi szabályozás	335
12.3.	A piac számokban – az elmúlt négy év rövid áttekintése	337
12.4.	Irodalomjegyzék	340
III. rész Biztosítási szektor		343
13. A biztosítási piac jellemzői és szereplői (Parádi-Dolgos Anett)		345
13.1.	Bevezetés	345
13.2.	Kockázatok	346
13.3.	A biztosítási piac és szereplői	348
13.4.	Irodalomjegyzék	361

14. Élet- és nem-életbiztosítások (<i>Bartók János</i>)	363
14.1. Személybiztosítás	365
14.2. Életbiztosítás	366
14.2.1. Az életbiztosítások története	366
14.2.2. Az életbiztosítási piac szereplői Magyarországon	367
14.2.3. Az életbiztosítások célja	368
14.2.4. Az életbiztosítási szerződés szereplői	369
14.2.5. Az életbiztosítások típusai	369
14.2.6. Kiegészítő biztosítások	372
14.2.7. Az életbiztosítások egyéb szempontú csoportosítása	373
14.2.8. Az életbiztosítások specialitása	373
14.2.9. A biztosítások költségei	374
14.2.10. A díjtartalék	376
14.2.11. Az életbiztosítási piac gazdasági jelentősége	377
14.2.12. Az életbiztosítási piac intézményrendszere	378
14.2.13. Az életbiztosítási piac szabályozása, etikus biztosítás	379
14.3. Nem-életbiztosítások	385
14.3.1. A nem-életbiztosítások története	386
14.3.2. A nem-életbiztosítási piac szereplői Magyarországon	387
14.3.3. A nem-életbiztosítások célja	388
14.3.4. A nem-életbiztosítási szerződés szereplői	388
14.3.5. A nem-életbiztosítások típusai	389
14.3.6. Kiegészítő biztosítások	392
14.3.7. A nem-életbiztosítások egyéb szempontú csoportosítása	393
14.3.8. A nem életbiztosítások specialitásai	393
14.4. Viszontbiztosítás	394
14.5. A biztosítási szektor kihívásai	395
14.6. Irodalomjegyzék	396
IV. rész Pénztári szektor	399
15. Önkéntes kölcsönös biztosító pénztárak (<i>Gál Veronika Alexandra</i>)	401
15.1. Önkéntes pénztárak fejlődése Magyarországon	402
15.2. Az önkéntes pénztárak működési alapelvei	403
15.3. Az önkéntes pénztárak alapítása	404
15.4. A tagsági viszony	405
15.5. Az alapszabályra vonatkozó előírások	407
15.6. Az önkéntes pénztárak szervezete	408
15.6.1. A közgyűlés feladata és hatásköre	409
15.6.2. Az igazgatótanács feladata és hatásköre	411
15.6.3. Az ellenőrző bizottság feladata és hatásköre	411
15.6.4. Az ügyvezető feladata és hatásköre	412
15.7. A pénztárak gazdálkodása	412
15.8. Az önkéntes pénztárak átalakulása, megszűnése	414

15.9.	Az önkéntes nyugdíjpénztárak	416
15.10.	Az önkéntes önszegélyező pénztárak	418
15.11.	Az önkéntes egészségpénztárak	419
15.12.	A pénztári szektor helyzete és tendenciái	421
15.13.	Irodalomjegyzék	425
16. Magánnyugdíjpénztárak és foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmények (Tatay Tibor)		
16.1.	A magánnyugdíjpénztárak	427
16.2.	A foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmények	431
16.3.	Irodalomjegyzék	434
V. rész A pénzügyi intézményrendszer működésének egyes speciális területei		
17. A pénzügyi szervezetek szanálása (Kómár András)		
17.1.	A szanálási keretrendszer kialakulása és magyarországi bevezetése	439
17.2.	A hazai szanálási keretrendszer főbb elemei	440
17.3.	A szanálási eszköztár	444
17.4.	Szanálási kollégiumok	445
17.5.	A szanálás finanszírozása	446
17.5.1.	A Szanálási Alap	447
17.5.2.	Az Országos Betétbiztosítási Alap szanálásfinanszírozási szerepe	448
17.6.	Az MKB Bank Zrt. szanálása	448
17.7.	A szanálási keretrendszer jövője	450
17.8.	Irodalomjegyzék	451
18. Az OBA, a BEVA és a Szövetkezeti Hitelintézetek Tőkefedezeti Közös Alapja működésének jellemzői (Pataki László)		
18.1.	Nemzetközi kitekintés	455
18.2.	A hazai betétbiztosítási rendszer jellemzői	456
18.3.	A BEVA működésének jellemzői	464
18.4.	Szövetkezeti Hitelintézetek Tőkefedezeti Közös Alapja	467
18.5.	Önkéntes Betétbiztosítási Alapok	469
18.6.	Irodalomjegyzék	470
19. A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása, valamint a leküzdésükre irányuló szabályozás (Für István).		
19.1.	A pénzmosás fogalma	473
19.1.1.	A pénzmosás folyamata	474
19.1.2.	Pénzmosási technikák	474
19.2.	A terrorizmus finanszírozása	483

19.3.	Nemzetközi fellépés a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása ellen	484
19.3.1.	ENSZ Egyezmények	484
19.3.2.	A Pénzügyi Akciócsoport (FATF)	485
19.3.3.	Az Egmont Csoport	486
19.3.4.	Az Európa Tanács egyezményei és a Moneyval	487
19.3.5.	Az Európai Unió szabályozása	487
19.3.6.	Az Európai Felügyeleti Hatóságok ajánlásai és iránymutatásai	490
19.3.7.	A Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság ajánlásai	490
19.3.8.	Wolfsberg Csoport	491
19.4.	A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni hazai szabályozás és intézményrendszer	492
19.4.1.	Előzmények	492
19.4.2.	Hatályos szabályok	492
19.5.	Irodalomjegyzék	498
20.	A hitelintézetek könyvvizsgálata (Hegedűs Mihály)	501
20.1.	Bevezető	501
20.2.	A hitelintézeti könyvvizsgálat környezete	502
20.2.1.	A könyvvizsgálat célja és a könyvvizsgálati kötelezettség	502
20.2.2.	A könyvvizsgálóval szemben támasztott szakmai és függetlenségi követelmények	504
20.3.	A könyvvizsgálati munka szakaszai	507
20.3.1.	A megbízás elfogadásához szükséges alapfeltételek	507
20.3.2.	A könyvvizsgálat tervezése	508
20.3.3.	A társaság tevékenységének megismerése	509
20.3.4.	A kockázatok és kezelésük	510
20.3.5.	Átfogó könyvvizsgálati terv kidolgozása	512
20.3.6.	Az alapvető vizsgálati eljárások, tesztek jellegének, ütemezésének és terjedelmének meghatározása	517
20.3.7.	Az általános kontrollkörnyezet vizsgálata	518
20.3.8.	A csalás kockázatának vizsgálata a hitelintézeti könyvvizsgálat részeként	520
20.4.	A beszámoló vizsgálata egyéb szempontjai	523
20.5.	Irodalomjegyzék	529
VI. rész	A szerzőkről röviden	533

19. A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása, valamint a leküzdésükre irányuló szabályozás

19.1. A pénzmosás fogalma

A pénzmosás az illegális úton szerzett jövedelmek legális vagyonná alakítását jelenti. A **pénzmosás célja** a pénzeszközök illegális eredetének felismerhetetlenné tétele, ami többnyire veszteséget eredményez, akár hosszú távon is. A pénzmosók ezzel eleve számolnak, s így nem céljuk a profit elérése, csak az, hogy a folyamat végén legális jövedelmet generáljanak. A pénzmosás fogalmából következik az is, hogy mivel az illegálisan szerzett jövedelem eredetének elrejtésére irányul, feltételezi, hogy korábban megvalósult egy vagy több olyan bűncselekmény (vagy akár bűncselekmények sorozata), amely az elkövetőjének hasznot, profitot eredményezett, ezeket előcselekménynek vagy alapbűncselekménynek nevezik. Fontos ismérve a pénzmosásnak továbbá, hogy a folyamat egyes műveletei önmagukban szinte mindig törvényesek, de az eredetleplezési célzat miatt az egész cselekménysorozat minősül illegálisnak, vagyis **bűncselekménynek számít** (ma már a világon szinte mindenhol).

A pénzmosás legjellemzőbb alapbűncselekményei a kábítószer-kereskedelem, az illegális fegyverkereskedelem, az embercsempészet, a prostitúció, a korrupció, a csalás, az adócsalás. Egyes országok büntetőjogi szabályozása tételesen felsorolja, mely bűncselekmények minősülhetnek alapbűncselekménynek a pénzmosás tényállásának megvalósulásához, a legerjedtebb büntetőjogi kodifikációs megoldás azonban az, amely minden bűncselekményt potenciális alapbűncselekménynek tekint. (A magyar büntetőjogi szabályozás a szabadságvesztéssel büntetendő bűncselekményeket tekinti alapbűncselekménynek.)

A pénzmosás **illegális gazdasági szolgáltatásnak** is tekinthető, amely arra irányul, hogy a bűncselekménnyel szerzett vagyon eredete igazolhatóvá váljék, megszabadulva annak felismerhetően jogellenes mivoltától.

19.1.1. A pénzmosás folyamata

A pénzmosás jellemzően egy összetett, többlépcsős folyamat, amelynek során a bűncselekményből származó pénzüsszegek valódi eredete elleplezésre kerül. Az elleplezési technikák számos formát ölthetnek, az elkövetők mindig újabb és újabb módszereket alakítanak ki, illetve az alkalmazott megoldásaikat nagyban meghatározza egy adott ország jogi szabályozása, pénzügyi infrastruktúrája is.

A pénzmosási folyamat során az elkövetők arra törekszenek, hogy a bűncselekményből szerzett pénz – a különböző tranzakciókat követően – ne legyen visszavezethető az elkövetőhöz, illetve ne legyen összeköthető a bűncselekménnyel, hanem az „tisztá” pénzként az elkövető rendelkezésére álljon úgy, hogy azt már biztonságosan felhasználhassa.

A pénzmosás folyamatát az elméleti szakemberek többféleképpen is modellezték, azonban a legelterjedtebb koncepció az Egyesült Államokból származó „három fázis modell” (Szendrei, 2010, p. 24., Zéman et al., 2015), miszerint a pénzmosás folyamatában három szakasz különböztethető meg:

- **elhelyezési szakasz:** ahol a bűncselekményből származó készpénz (pl. a kábítószer ellenértéke) befizetésre kerül egy pénzügyi intézményhez, vagy egy másik (legális eredetű) vagyontárgy (pl. gépjármű, ingatlan) vételáraként szolgál;
- **rétegezési (bújtatási) szakasz:** az a – jellemzően több tranzakcióval megvalósuló – folyamat, amelynek eredményeként a pénzeszközök valódi eredetét és tulajdonosát elfedik;
- **integrációs szakasz:** ebben a szakaszban a pénz visszaáramlik a legális gazdasági és pénzügyi vérkeringésbe.

Nagyon sok esetben a fenti szakaszok elkülönülten is tisztán megfigyelhetők, azonban más esetekben nem válnak el ennyire egymástól a stádiumok: két lépés akár egymással párhuzamosan is végbemegy, vagy még gyakrabban ezek egymást időben átfedik.

19.1.2. Pénzmosási technikák

A bűnözők számtalan különféle módszert alkalmaznak arra, hogy illegális vagyონukat, pénzeszközeiket tisztára mossák.

A módszerek komplexitásukban eltérhetnek, azonban alapvetően három közös ismervük van:

- a pénzmosóknak el kell leplezniük a vagyon valódi (tényleges) tulajdonosát és eredetét,
- a folyamat során a pénzeszközök feletti rendelkezést (irányítást) fenn kell tartaniuk,
- meg kell változtatniuk a bűncselekményből szerzett pénz megjelenési formáját.

Pénzmosás banki betételhelyezéssel

Figyelemmel arra, hogy az alapbűncselekmények eredménye, illetve bevétele túlnyomórészt jellemzően készpénzben keletkezik, a pénzmosási folyamatban – azon belül is az elhelyezési szakaszban – az elkövetők számára kiemelkedő jelentőséggel bírnak a **készpénztranzakciók**. Ha ugyanis különösebb feltűnés nélkül, sikeresen el tudják helyezni a pénzüket egy bankszámlán – akár anonim módon, akár a háttérben maradva, ún. strómanok bevonásával –, a pénzmosási folyamat további lépéseit már könnyebben megtehetik. Nem véletlen tehát, hogy a kezdetekben a pénzmosás elleni szabályozás is az elhelyezésre koncentrált. Elsőként az Egyesült Államokban írták elő a bankok számára az ügyfelek azonosításának kötelezettségét, adataik és tranzakcióik nyilvántartását, valamint a bizonyos értékhatár feletti készpénztranzakciók kötelező jelentését a hatóságnak¹. Ezeknek a szabályoknak a bevezetése kétségtelenül megnehezítette a bűnözők számára a készpénzbefizetéseket, hiszen nem lehetett már anonim módon (pl. jelígre) betétet elhelyezni vagy értékpapírt vásárolni, ugyanakkor például az USA-ban olyan megoldásokat szült, amelyek a készpénzbefizetésekkel járó kockázatok minimalizálását célozták. Az egyik ilyen technika a jellemzően drogügyletek során felhalmozódó kis címletű (pl. 5 vagy 10 dolláros) bankjegyek fizikai mennyiségének csökkentésére alakult ki, és az angol „refining” kifejezés alapján **finomítási technikának** is nevezhető. Lényege, hogy a bűnözők sok szereplő bevonásával a kisebb címletű bankjegyeket az elérhető legnagyobb címletekre váltják. Ez a

---

¹ A Richard Nixon amerikai elnök által aláírt 1970. évi banktitok törvény (Bank Secrecy Act, BSA), tekinthető az első olyan jogszabálynak, amelyet kifejezetten a pénzmosás leküzdése céljából alkottak. Az amerikai pénzügyintézeteket a BSA arra kötelezte, hogy a készpénzügyletekről nyilvántartást vezessenek, jelentést küldjenek a hatóságnak, ha valamely ügyfél összes készpénztranzakciója egy napon belül a 10 ezer dollárt eléri, továbbá jelentsenek minden pénzmosásra, adóelkerülésre vagy egyéb bűncselekményre utaló gyanús körülményt. (A 10 ezer dolláros kötelező jelentési értékhatár mind a mai napig érvényben van az USA-ban.)

technika lehetőséget ad a készpénzmennyiség jelentős csökkentésére még az elhelyezési szakasz előtt, és amellet, hogy a kisebb mennyiségű pénzt könnyebben lehet mozgatni, az elkövetők amiatt is alkalmazzák, hogy a nagy címletekben később végrehajtott pénztári befizetések (vagyis az elhelyezés) során – az esetleg koszos, gyűrött, kis címletű bankjegyek – a banktisztviselőkben ne keltsenek gyanút². A finomítás történhet azonban az elhelyezéssel együtt is, aminek tipikus megvalósítása egy másik technika egyidejű alkalmazása: a készpénz bevételt az elkövetők **fedővállalkozásaik** (tipikusan például vendéglátóhelyek, éttermek, bárók, vagy egyéb nagy készpénzforgalmú vállalkozások) legális készpénzbevétele közé keverik (majd később ennek a vállalkozásnak a bevételeként helyezik el pl. egy bankszámlán).

A kötelező jelentési értékhatár megkerülésére alakult ki az ún. **törpítés** (angolul: „smurfing”), vagy **strukturálás** technikája, ami abból áll, hogy az elkövetők az elhelyezni kívánt pénzüsszeget kisebb, a kötelező jelentési értékhatár alatti összegekre osztják, és több, jellemzően ártatlan kinézetű személlyel (pl. pénzfutárokkal) fiztetik be a bankpénztárakban. A módszer kiválóan alkalmas arra, hogy rövid idő alatt jelentős összegek kerüljenek elhelyezésre bankbetétben a gyanú felkeltése nélkül, ezért széles körben elterjedt szerte a világon. Az ilyen befizetésekhez alkalmazott személyeket „törpéknék”, illetve „strómanoknak” is nevezik.

A banki befizetések lebonyolításakor a pénzmosóknak nyilvánvalóan könnyebb a helyzetük, ha őket **korrupt banki alkalmazottak** segítik. Azzal együtt, hogy egy banktisztviselő megkörményezésével óriási kockázatot vállalnak – és egyébként a vesztegetés büntetőjogi tényállását is megvalósítják –, nem ritka, hogy a bűnözők ehhez a technikához folyamodnak³.

2 *A finomítás elleni szabályozói eszköz lehet a nagy címletek kivonása a pénzforgalomból. Az USA-ban 1969. július 14. óta a 100 dolláros bankjegy a legnagyobb címletű forgalomban lévő hivatalos fizetőeszköz (miután a nagyobb címletű bankjegyeket kivonták a forgalomból). Az eurózóna központi bankjai 2019. április 26. után már nem bocsátanak ki 500 eurós bankjegyeket, de a korábban kibocsátott, forgalomban lévő bankjegyek továbbra is törvényes fizetőeszköznek minősülnek.*

3 *Talán az egyik leghíresebb banki korrupciós botrány a Bank of Credit and Commerce International (BCCI) esete 1988-ból, amelyben amerikai fedett kábítószerügyi nyomozók leplezték le a kolumbiai drokartellek illegális bevételeinek tisztára mosásában részt vevő korrupt banki ügyintézőket. A bankra kirótt bírságok és az ügyintézők büntetőjogi felelősségre vonása eredményeként, az üggyel járó reputációs veszteség, az ügyfelek bizalmának elvesztése hatására a BCCI később (1991-ben) megszűnt. (Ld. Steven Mufson és Jim McGee: BCCI Scandal: Behind the „Bank of Crooks and Criminals”, Washington Post, 1991. július 28.)*
Az egyik magyar hírportál napjainkban megjelent beszámolója szerint az Ausztriában folytatott

A bankokra a legtöbb fejlett gazdasággal rendelkező országban szigorú pénzmosás elleni szabályok vonatkoznak, így a pénzmosók jellemzően szabálykövető alkalmazottakkal találják magukat szemben, akiket nem tudnak korrumpálni. Elkerülési technikaként az illegális pénz országhatárokon való átcsempészésével (*currency smuggling*) olyan országokban, régiókban tudják azt elhelyezni, ahol nincsenek szigorú azonosítási, jelentési előírások. A pénzek fizikai szállítására **készpénzfutárokat** alkalmaznak, akik **pénzváltók** igénybevételével, jellemzően előbb a nagy címletekre váltással (pl. 500 eurós bankjegyek), csökkentik a pénzeszközök fizikai méretét, s miután sikeresen átcsempészték a határátkelőhelyeken a pénzt, azt a célországban működő pénzváltóknál a helyi valutára konvertálják, vagy akár átváltás nélkül is, külföldön szerzett készpénzjövdelemként, külföldi pénznemben helyezik el a bankszámlákon. A készpénzcsempészet visszaszorítására három alapvető szabályozási megoldás alakult ki világszerte:

- 1) Bejelentési kötelezettség előírása egy meghatározott értékhatár feletti készpénzmenyiség határon történő átvitelekor (pl. Ausztrália, USA, Európai Unió), és emellett természetesen szigorú vámvizsgálat, valamint szabálysértés esetén szigorú bírság alkalmazása.
- 2) A hatóságok feljogosítása a teljes pénzmenyiség elkobzására, ha gyanú merül fel, hogy az bűncselekményből származik, és nem kerül igazolásra törvényes eredete (pl. Egyesült Királyság).
- 3) A valutaváltás szigorú szabályozása és ellenőrzése (pl. Oroszország, Ukrajna).

Az országhatárokon átnyúló, fizikai szállítással megvalósuló pénztranszfer kockázatainak kikerülésére az **elektronikus banki átutalásokkal** kiváló lehetőség kínálkozik a bűnözők számára. Ma már nagyon rövid idő alatt, vagy akár azonnal, valós időben, a megjelölt kedvezményezett számlájára juttathatók az összegek, ami az elhelyezési és a rétegezési szakaszban egyaránt hasznos számukra. A pénzmosók gyakran alkalmaznak olyan személyeket különböző országokban, akik a már meglévő bankszámlájukon fogadják és továbbítják az összegeket, jellemzően úgy, hogy nem tudnak a pénz illegális eredetéről. Ezeket a személyeket angol kifejezéssel „**money mule**”-nak („pénzügyi szamar”) nevezik, ami egyaránt utal arra, hogy egyfajta „szállítóeszköz” szerepét töltik be, másrészt, hogy

illegális szerencsejáték bevételek tisztára mosásában egy magyar banki ügyintéző is segédkezett azzal, hogy több banknál is számlát nyitott az összegek elhelyezésére. (Szalma Baksi Ferenc: Osztrák-magyar pénzmosó bandát lepleztek le. Index.hu, 2019. május 24.)

tudatlanok is, mert nincsenek tisztában azzal, mit „szállítanak”, miben vesznek részt. Az anyagilag kiszolgáltatott helyzetben lévők a könnyű pénzkereset reményében elvállalják a gyakran álláshirdetésekből kínált lehetőséget, hogy jutalék fejében ismeretlenektől fogadjanak és ismeretleneknek utaljanak pénzt. Ezzel a tevékenységgel pénzmosást valósítanak meg, amivel gyakran csak akkor szembesülnek, amikor a teljes pénzmosó hálózat lelepleződik a hatóságok előtt.

Pénzmosás „nem banki pénzügyi szolgáltatók” igénybevételével

A bankokra vonatkozó ügyfélazonosítási és kötelező jelentési szabályok bevezetése kétségtelenül megnehezítette az elkövetők helyzetét, ugyanakkor a kikerülési technikák (pl. a törpítés) alkalmazása mellett arra is ösztönözte a bűnözőket, hogy a bankszektor mellett más gazdasági szereplőket is igénybe vegyenek tevékenységükhöz. Az ún. „nem banki pénzügyi szolgáltatók” a bankokhoz hasonló szolgáltatásokat kínálnak, de jellemzően kevésbé szigorú jogszabályi előírások és felügyeleti elvárások mellett működnek, vagy ezek velük szemben egyáltalán nem érvényesülnek. Hagyományosan ilyen szolgáltatóknak tekinthetők például a pénzváltó irodák, az életbiztosítási szolgáltatást kínáló biztosítótársaságok, az érték- és árutőzsdei brókerek, illetve az ún. alternatív vagy párhuzamos pénzáttalalási rendszerek működtetői.

Az e körbe tartozó egyes szolgáltatóknak, mint például a **pénzváltó irodáknak** egyedül az elhelyezési szakaszban van jelentősége, más szolgáltatók azonban, mint például az **életbiztosítást** kínáló biztosító társaságok igénybevétele az elhelyezés mellett kifejezetten a rétegezés és az integrálás szakaszához is köthető. A biztosítási szerződés példáján bemutatva: a készpénzt egy nagy összegű prémium (rendszerint befektetéssel vegyes) életbiztosítási kötvény megvásárlására fordítva az elhelyezés viszonylag könnyedén megvalósítható. A későbbiekben a biztosítási kötvényt részben vissza lehet vásárolni vagy a futamidő alatt meg lehet változtatni a kötvény mögötti befektetési formákat is, ami már a folyamat rétegezési szakaszát jelenti. Az integrációs lépés a kötvény lejárat előtti visszavásárlásával valósul meg. Az életbiztosítási kötvények készpénzes vásárlása azonban a legtöbb országban nem bevethető módszer, mivel szokatlansága miatt gyanút kelt.

A biztosítások mellett számos esetben használták és használják napjainkban is a pénzmosók **a részvény- és kötvénypiacokon** elérhető pénzügyi termékeket és szolgáltatásokat. A vonzerőt a számos befektetési termék, és az elektronikus

kereskedési rendszerek révén megvalósuló gyors ügyletkötés jelenti, ugyanakkor az illegális pénzek elhelyezése korántsem olyan egyszerű, mint a bankbetétek esetében: a befektetési termékek igénybevétele bizonyos szakmai hozzáértést igényel, az ügyletkötéshez jellemzően szükséges egy bróker igénybevétele, továbbá a pénzügyi instrumentumok ellenértékét jellemzően nem lehet készpénzben kiengyelíteni. Az elkövetőknek tehát vagy a brókert kell beavatniuk és korrumpálniuk, ha közvetlenül készpénzben akarják elhelyezni az illegális pénzeszközöket – ami rájuk nézve óriási kockázatot hordoz, de ezzel együtt előfordul –, vagy a befektetés előtt más módon kell a készpénzt számlapénzzé alakítaniuk (pl. bankszámlanyitással és bankbetétben elhelyezéssel). Ha már sikerrel helyezték el az illegális pénzt valamely befektetési termékben, a különböző – akár országhatáron átvélő – ügyletkötésekkel, lejárat előtti visszaváltásokkal, értékpapírtranszferrel, nagyon könnyen elfedhetik a pénz valós eredetét, a pénz útjának nyomon követése szinte lehetetlen.

Számos országban működnek olyan **pénzküldő szolgáltatók** (Money or Value Transfer Systems, MVTs), amelyek lehetővé teszik, hogy valaki a készpénzben befizetett összeget az ilyen szolgáltató ügynöke útján elküldje a kedvezményezett részére, akár távoli országokba is. A pénzmosók előszeretettel használják ezeket a szolgáltatókat kisebb összegek elhelyezésére és strukturálására, mivel a kis összegű tranzakciónál kevésbé szigorúak az ügyfél-azonosítási szabályok. A pénzküldő szolgáltatókat nem csak pénzmosási célból veszik igénybe a bűnözői körök, hanem akár a bűncselekmények elkövetésével megbízott személyek kifizetésére, vagy a bűncselekmények megvalósításához szükséges anyagi források biztosítására (ideértve a terrorizmus finanszírozását) is.

A pénzküldő szolgáltatók mellett jónéhány **alternatív vagy illegális pénzküldési szolgáltatás** is elérhető a pénzmosók számára. Ezek a szolgáltatók ugyanúgy ügynökeik révén bonyolítják megbízóik tranzakcióit, ugyanakkor semmilyen jogi szabályozás, felügyeleti követelmény nem érvényesül velük szemben: nem vezetnek nyilvántartást az ügyfeleikről és a tranzakciókról, a pénzmozgások így utólag ellenőrizhetetlenek. A szolgáltatás a megbízó és a közvetítő közötti bizalomra épül. A legismertebb ilyen fizetési rendszerek a **hawala** (Közel-Kelet, Afganisztán, India), a **fei ch'ien**, (a szó jelentése: „repülő pénz”, Kína), a **phoe kuan** (Thaiföld) és a **pesó** fekete piaca (Dél-Amerika). Működésük elve szinte

megegyezik a pénzküldő szolgáltatókkal: a megbízó fél pénzt ad a szolgáltató ügynökének, és a címzett országában lévő ügynök (akit telefonon vagy faxon értesít a megbízás részleteiről: kinek, mennyit kell fizetni) az összeget helyben kifizeti néhány órán belül a nála jelentkező személynek. Régebben az üzenetet futárokkal vagy akár galambokkal is el lehetett juttatni a célba.

Pénzmosás a pénzügyi szektoron kívüli eszközökkel

A pénzügyi intézmények mellett más gazdasági szektoroknak is szembe kell nézniük a pénzmosási kockázatokkal, mivel az általuk nyújtott szolgáltatások vonzóak az illegális vagyonokat legalizálni kívánó elkövetők számára. A pénzmosók számára a legnagyobb vonzóerő kétségtelenül a ***cégstruktúrák kihasználásában*** rejlik. A különféle vállalkozások alapítása, finanszírozása és tevékenysége ugyanis megfelel a pénzmosás három fő célkitűzésének: lehetővé teszi, hogy az elkövetők a készpénzt más eszközökké alakítsák, megteremti a bevételi források törvényes alapját, és mindeközben a pénz valódi, tényleges tulajdonosa (a bűnöző vagy a bűnszervezet) a háttérben maradhat. ***Fedővállalkozásként*** a pénzmosók leginkább olyan tevékenységet végeznek, amelyeknél jellemző a nagy készpénzforgalom (pl. éttermek, szállodák, élelmiszerüzletek stb.), így lehetőségük van az illegális készpénzt a legális bevételekhez keverve lekönyvelni, és adózás után már mint tiszta, adózott nyereséget tudják felhasználni.

A cégjogi lehetőségek kihasználásának másik bevett módja olyan ***fiktív vállalkozások*** létrehozása, amelyek nem végeznek valós gazdasági tevékenységet. Leginkább az ún. offshore pénzügyi központok kínálnak cégalapítást kedvezőbb adózási szabályok mellett olyan módon, hogy a legtöbb esetben a tulajdonjogot a bejegyzett cég bemutatóra szóló részvényeinek birtokosa gyakorolhatja, amely ideális a bűnözőknek a valódi tulajdonos kilétének eltitkolásához. Az ***offshore cégalapítással*** foglalkozó szolgáltatók gyakran kínálnak már előre bejegyzett, „készre gyártott” cégeket (angol kifejezéssel: „*off-the-shelf*” corporations), működő bankszámlával, amelyekben a szükséges iratok aláírásával, tulajdonát ruházással átvehető az irányítás. Az offshore cégek alapítása és igénybevétele a pénzmosási folyamat elhelyezési és rétegezési (bújtatási) szakaszában bír különös jelentőséggel: ha ilyen társaságokat a világ egymástól távol eső régióiban hoznak létre, és a részvételükkel bonyolítják a pénzügyi tranzakciókat, szinte lehetlenné válik a pénzmozgások követése. Az elkövetők számára az offshore cégek

előnye mellett megvan az a hátrány is, hogy a vagyon külföldön van, pedig azt ők rendszerint a saját hazájukban szeretnék felhasználni, így különböző további technikákat kell alkalmazniuk a folyamat utolsó lépéseként, vagyis az integrációs fázisban. Ezeknek a **repatriálási technikáknak** a legegyszerűbb formája rendszerint valamilyen fiktív szolgáltatás (pl. üzleti tanácsadás) ellentételezéseként, fiktív számla alapján, az offshore cégektől érkező átutalások külföldről szerzett legális bevételként való elkönyvelése a hazai fedővállalkozásban. A **közvetlen tőkebefektetések** (pl. a vállalati részesedésszerzés) szintén alkalmazhatók az illegális úton szerzett vagyonok repatriálására⁴.

A pénzügyi szektoron kívüli, előzőekben ismertetett megoldások közös jellemzője, hogy az elkövetők mindvégig fenntartják az irányítást és a rendelkezési jogot a pénzeszegek, illetve a vagyon felett. A jelentős készpénzbevételt generáló bűncselekmények elkövetői azonban akár ennek a kontrollnak az ideiglenes megszűnését is vállalják, kockáztatják a pénzeszeg feletti rendelkezés elvesztését. A **kaszinók** és az **egyéb szerencsejátékok kínáló szolgáltatók** igénybevételével a készpénzből, kisebb-nagyobb veszteség árán, könnyen lehet dokumentummal igazolt nyereményt képezni szintén készpénz formában, amit már, mint igazolt jövedelmet lehet elhelyezni egy bankszámlán. Az elkövetőknek kedvez az is, hogy a világon a legtöbb kaszinó bankokhoz hasonló szolgáltatásokat is kínál: fizetési csekket állítanak ki vagy váltanak be, valutát váltanak, széfszolgáltatást kínálnak, vagy akár a nyeremény egy megadott számlára történő banki átutalását is teljesítik. Emellett pedig, mivel a szerencsejáték rendkívül készpénzintenzív tevékenység, akaratlanul is nagyfokú anonimitást biztosítanak a játékban résztvevőknek.

A nagy értékű luxuscikkek, ingóságok készpénzzel történő vásárlása egy másik olyan megoldás, amellyel az illegális készpénz elhelyezésre kerülhet, majd később ezeknek a vagyontárgyaknak az értékesítésével legális jövedelmet lehet szerezni. A **nemesfémkereskedők**, a műalkotások kereskedelmével, árverezésével

⁴ A repatriálást sokszor az állam maga is elősegíti az **adóamnesztia** intézményével. Általában kivételes szabályként és csak bizonyos időbeli korlátozással, főként az adott ország fizetőképességének javítása vagy helyreállítása céljából hirdetnek a kormányok adó- és büntetőjogi mentességet, ha a külföldön szerzett, tartott vagyonokat vagy jövedelmeket állampolgáraik hazautalják és tartósan befektetik pl. állampapírba. Az FATF (Financial Action Task Force, ld. később) külön iránymutatást dolgozott ki az egyes országok adóamnesztia-programjainak a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni FATF standardokkal való összeegyeztethetősége érdekében. (Ld. FATF: Best Practices Paper – Managing the anti-money laundering and counter-terrorist financing policy implications of voluntary tax compliance programmes, 2012. október.)

foglalkozó **aukciósházak**, az egyéb **árakereskedők**, akik nagy értékben fogadnak el készpénzfizetést, szolgáltatásaikkal a pénzmosási folyamat elhelyezéséhez járulhatnak hozzá, ha rájuk nem vonatkoznak olyan azonosítási és jelentési kötelezettségek, mint a pénzügyi szolgáltatókra.

A különböző **nonprofit szervezetek** tevékenysége szintén alkalmas a pénzmosási folyamat lebonyolítására, noha a rendelkezési jog itt is megszakad egy időre: az anonim adományok jelenthetik az elhelyezés megvalósítását, a szervezet célja szerinti pénzügyi támogatás folyósítása az elkövetők által megjelölt bankszámlára pedig a rétegezéssel együtt az integrálást is, mivel a kapott támogatás álcájával az elkövetők elfedhetik a pénz valós eredetét.

A kapuőrök

Az 1990-es évektől kezdődően a Pénzügyi Akciócsoport (Financial Action Task Force, FATF) tipológiai jelentéseiben már beszámolt arról, hogy a pénzügyi szektor mellett más hivatások és szakmai szolgáltatók is – akarva vagy akaratlanul – közreműködnek a pénzmosási folyamatokban. Az 1996-97. évi FATF tipológiai jelentés szerint: *„Mivel a pénzmosás elleni szabályozás sok országban erősödött, a bűnözők egyre nagyobb mértékben támaszkodnak a pénzmosás professzionális elősegítőire. Az FATF szakértői jelentős számú ügyről számolnak be, ahol **üggyédek, könyvelők, pénzügyi tanácsadók, közjegyzők, cégbejegyző szolgáltatók és más ügynökök** szolgáltatásait vették igénybe a bűncselekményből származó profit elhelyezéséhez. A leggyakrabban megfigyelt taktikák között szerepelt az ügyvédi letéti számlák használata az illegális pénzek elhelyezésére és rétegzésére, amely révén a pénzmosó névtelensége garantálásában reménykedhetett az ügyvédi titoktartás szabályai miatt.”*⁵

A különböző FATF jelentésekben és egyéb dokumentumokban gyakran a **„kapuőrök”** (angolul: „gatekeepers”) kifejezés utal az ilyen professzionális szakmai szolgáltatókra, mivel ők védik a pénzügyi rendszerhez való hozzáférést: az elkövetőknek legtöbbször előbb az ő szolgáltatásaikat kell igénybe venniük (pl. egy cégalapítás esetében), hogy hozzáférhessenek a pénzügyi közvetítő rendszerhez. A FATF jelentések feltárták az elkövetők számára legvonzóbb jellemzőket is a kapuőrök által nyújtott szolgáltatásokban:

- **cégek alapítása és egyéb komplex szervezeti struktúrák létrehozása** (pl.

⁵ Financial Action Task Force on Money Laundering: Annual Report 1996-1997, Párizs, FATF, A melléklet, 34. o.

trösztök) alkalmasak az illegális vagyonelemek és az elkövetők közötti kapcsolódás elfedésére;

- **ingatlanok adásvétele** egyaránt alkalmazható az illegális pénzeszközök elhelyezésére (pl. a vételár készpénzben történő kifizetésével), és az integrációs szakasz végső befektetésére (pl. a vételár átutalással történő kiegyenlítésével, miután az összeg a különböző előzetes tranzakciókkal a rétegezés folyamatán már keresztülment);
- egyes szolgáltatók az ügyfél nevében különböző **pénzügyi megbízásokat** is teljesítenek (például készpénzt fizetnek be vagy vesznek fel a bankpénztárban, pénzt váltanak, rendelkeznek az ügyfél bankszámlája felett stb.);
- az elkövetők a **pénzügyi és adóügyi tanácsadók** igénybevétele által olyan pénzügyi befektetők látszatát kelthetik, akik csupán az adóterheiket kívánják minimalizálni a jogszabályok engedte keretek között.

19.2. A terrorizmus finanszírozása

A nemzetközi és hazai szabályozásban a pénzmosással együtt a terrorizmus jelensége és a terrorizmus finanszírozásának megakadályozása is kulcsfontosságúvá vált az utóbbi két évtizedben. A terrorizmusfinanszírozási tevékenység a pénzmosási folyamattal éppen ellenkező irányú vagyontranszformációt jelent: törvényes eredetű jövedelmek válhatnak törvénytelené a súlyosan jogellenes bűncselekményekhez való felhasználásukkal, ezért a folyamat „*pénzbepiszkításnak*” (*money dirtying*) is nevezhető.

Büntetőjogi értelemben a terrorizmus finanszírozása a terrorcselekmény elkövetéséhez szükséges személyi feltételek, anyagi javak biztosítását jelenti, vagyis a tárgyi bűnsejly megvalósítását, amelyet a legtöbb ország büntetőjogi szabályozása önálló bűncselekményként is büntetni rendel.

A terrorizmusfinanszírozásra utaló jelek a pénzintézetek számára korántsem egyszerűen felismerhetőek, gyakran a hatóságok is csak egy-egy már megtörtént terrorcselekmény kapcsán indult nyomozás során tárják fel az elkövetés eszközeit, köztük a finanszírozási forrásokat. A hatóságok tapasztalatai alapján az egyik leggyakoribb módszer a **civil és nonprofit szervezetek** álcájával megvalósított terrorizmusfinanszírozás. Karitatív célú adománygyűjtéssel például akár legális, akár illegális források is felhasználhatók, ha a támogatást nem ellenőrzött, nem transz-

parens módon, a későbbi terrorcselekményeket elkövető személyekhez, szervezetekhez juttatják. A terrorizmusfinanszírozás elleni fellépés a 2001. szeptember 11-i események hatására kiemelten a szabályozás fókuszába került, az egyes terrorszervezetek és terrorista személyek *szankciós listákra helyezése* mellett a másik szabályozási eszköz a pénzmosás elleni szabály- és intézményrendszer kiterjesztése lett: a pénzintézeteknek és az egyéb kötelezett szolgáltatóknak a terrorizmusfinanszírozásra utaló körülmények esetén *bejelentési kötelezettségük* van a hatóságok részére.

19.3. Nemzetközi fellépés a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása ellen

Tekintettel arra, hogy napjainkra a pénzmosás már olyan méreteket öltött, amely világgazdasági szinten is érezteti hatását⁶, továbbá, hogy a szervezett bűnözés és ezzel együtt a pénzmosás is olyan jelenség, amely átlépi az országhatárokat, egyértelmű, hogy csak globális fellépéssel lehet eredményes ellenintézkedéseket alkalmazni. A 2001. szeptember 11-i terrortámadások még inkább rávilágítottak arra, hogy a terrorizmus leküzdéséhez hatékony nemzetközi szabályozásra és együttműködésre van szükség.

19.3.1. ENSZ Egyezmények

Az Egyesült Nemzetek Szervezete *1988. évi Bécsi Egyezménye a kábítószer- és a pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása ellen* az első olyan nemzetközi jogi eszköz, amely a pénzmosás elleni új, globális stratégiát tükrözi, és a pénzmosást bűncselekménynek tekinti. 2003-ban lépett hatályba a *Palermói Egyezmény a nemzetközi szervezett bűnözés ellen*, majd 2005-ben az *ENSZ korrupció elleni egyezménye*, amelyek értelmében már nem csak a kábítószer-kereskedelmet, hanem az összes súlyos, vagyont generáló bűncselekményt is a pénzmosás alaphűncselekményeként kell meghatározni a fogalom értelmezésekor. Emellett mindkét egyezmény felhívja az államokat, hogy átfogó felügyeleti és szabályozási rendszert hozzanak létre a bankok és a nem banki pénzügyi intézmények tevékenységének ellenőrzésére, továbbá, hogy állítsanak

---

6 Az ENSZ Kábítószer és Bűnözés Elleni Hivatala (United Nations Office on Drugs and Crime) becslése szerint a pénzmosás a Föld összes országa egyesített GDP-jének 2-5%-át teszi ki, s összege mintegy 800-2 000 milliárd amerikai dollárra becsülhető (<https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/globalization.html>).

fel olyan pénzügyi hírszerző egységeket (Financial Intelligence Unit – FIU), amelyek a pénzmosás gyanús bejelentéseket fogadják, elemzik és a szükséges hatósági intézkedéseket megteszik. A **terrorizmus finanszírozásának tilalmáról szóló 1999. évi New York-i Egyezmény** általános tilalmat fogalmaz meg a terrorista szervezetek és cselekmények pénzügyi támogatására vonatkozóan, illetve a részes államok kötelezettségévé teszi a nemzeti büntetőjogi szabályok szigorítását és a közvetlen összehangolt fellépést.

19.3.2. A Pénzügyi Akciócsoport (FATF)

A Pénzügyi Akciócsoportot 1989. július 16-án alapították a gazdaságilag legfejlettebb országok a párizsi G-7 csúcstalálkozón. Az FATF fő feladata a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni fellépés nemzetközi standardjainak kialakítása, az egyes országok erre vonatkozó jogszabályainak, intézményrendszerének rendszeres értékelése, a szabályozás harmonizálásának elősegítése és a nemzetközi együttműködés erősítése.

Az FATF a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelem kapcsán **ajánlásokat** fogalmazott meg és tett közzé, ezek tekinthetők a nemzetközi szabályozás alapszabályainak. Az FATF kormányközi szervezetként, az alapító országok felhatalmazása, mandátuma alapján végzi tevékenységét. Az FATF eredeti mandátuma szerint eleinte a pénzmosás elleni fellépés jegyében tette közzé 40 ajánlását, amelyet – miután mandátuma kibővítésre került – további 9, a terrorizmusfinanszírozás elleni speciális ajánlással egészített ki. Az FATF az ajánlásokat 2012-ben felülvizsgálta, számuk azóta újból negyven, miután több ajánlás szabályait összevonták, illetve a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni ajánlásokat immár egységesen kezelik⁷.

Az FATF-nek jelenleg 38 ország és 2 nemzetközi szervezet a tagja⁸, székhelye Párizsban van.

A FATF az ajánlások és az ezek követésének vizsgálatára szolgáló **módszer-tan** alapján minden tagállamról meghatározott rendszerességgel **jelentést készít**. Az országvizsgálatot a plenáris ülésen vitatják meg a tagállamok képviselői, amely

7 Az FATF ajánlásai a honlapján nyilvánosan elérhetők: <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>

8 A két nemzetközi szervezet: az Európai Unió Bizottsága és az Öböl-menti Együttműködési Tanács (GCC). Ld: <http://www.fatf-gafi.org/about/membersandobservers/>

így a politikai-diplomáciai nyomásgyakorlás eszközeül is szolgál. Korábbi gyakorlata szerint az FATF rendszeresen közzétette az ún. „Nem Együttműködő Országok és Területek” (Non-Cooperating Countries and Territories, NCCT) listáját, amellyel felhívta az FATF tagállamokat, hogy pénzügyi intézményeiktől követeljék meg, hogy különös körültekintéssel kezeljék a listán szereplő országok állampolgárai és vállalatai (köztük a pénzügyi intézmények) tevékenységét és tranzakcióit⁹.

Ajánlásai mellett az FATF a gyanús, szokatlan és bizonyítottan pénzmosás elkövetésére alkalmas eseteket ún. **tipológiákban** összegzi és teszi közzé, továbbá **iránymutatások** és tematikus **tanulmányok** publikálásával segíti a tagországok és a piaci szereplők legjobb gyakorlatának kialakítását.

Az FATF globális hálózatát alkotják **regionális szervezetei**, amelyek minden kontinenst átfednek¹⁰, és az FATF-tagsággal nem rendelkező országok esetében az FATF módszertan szerint elvégzik az országértékeléseket. Az egyes országok pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni szabályainak, intézményrendszerének hiányosságaira, az azonosított kockázatokra az FATF **nyilvános közleményekben** hívja fel a tagországok és a piaci szereplők figyelmét, illetve – súlyos szabályozási, intézményi hiányok esetén – célzott intézkedések alkalmazására szólít fel. A **magas** pénzmosási és terrorizmusfinanszírozási **kockázatot hordozó, és** a hiányosságok miatt **megfigyelt státuszban lévő országok listáját** az FATF a honlapján teszi közzé.

19.3.3. Az Egmont Csoport

A világ 158 pénzügyi információs hatóságát (Financial Intelligence Unit, FIU) tömörítő szakmai szervezet 1985-ben jött létre, és legfőbb feladata a biztonságos, védett platformon történő információtovábbítás biztosítása az egyes hatóságok között a pénzmosással és a terrorizmusfinanszírozással összefüggő ügyekben. Az egyes tagállami FIU-szakértők részvételével emellett rendszeres fórumot teremt a tapasztalatcserére és a nemzetközi együttműködésre.

9 2001-ben Magyarország is felkerült az FATF listájára, mivel akkor még lehetőség volt anonim betétkönyveket nyitni a hazai pénzintézeteknél (lásd: <http://www.oecd.org/hungary/financialactiontaskforceonmoneylaundering2000-2001reportreleased.htm>). Az NCCT listákat az FATF gyakorlatában felváltotta az egyes országokkal kapcsolatos hiányosságokat feltáró ún. „nyilvános közlemények” („Public Statement”) közzététele.

10 Az FATF regionális szervezetei: MONEYVAL (Európa), EAG (Eurázsiai térség), Asian Pacific Group (Észak-Amerika, Ausztrália, és Dél-Kelet Ázsia), CFATF (Karib-térség országai), ESAAMLG (Kelet- és Dél-Afrika), GABAC (Közép-Afrika), GAFILAT (Közép- és Dél-Amerika), GIABA (Nyugat-Afrika), MENAFATF (Észak-Afrika és Közel-Kelet).

19.3.4. Az Európa Tanács egyezményei és a Moneyval

Az 1949-es londoni egyezmény aláírásával 10 állam létrehozta a strasbourgi székhelyű Európa Tanácsot (röviden ET, angolul: Council of Europe)¹¹, amelynek jelenleg 47 európai ország a tagja. Az Európa Tanácshoz Magyarország 1990-ben csatlakozott, és ezzel egyben részesévé vált az Európa Tanács égisze alatt született nemzetközi egyezményeknek is, így például az Emberi Jogok Európai Egyezményének (1950), valamint a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás megelőzése és megakadályozása szempontjából kiemelkedő jelentőségű egyezményeknek is:

- az Európa Tanács Egyezménye a pénzmosásról, valamint a bűncselekményekből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról (Strasbourgi Egyezmény, 1990),
- az Európa Tanács Egyezménye a pénzmosásról, a bűncselekményekből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról, valamint a terrorizmus finanszírozásáról (Varsói Egyezmény, 2005).

A **Moneyval** az Európa Tanács szakosított szerveként működik, és fő feladata a tagállamok pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni jogalkotásának, gyakorlatának, intézményrendszerének vizsgálata és értékelése. A Moneyval az FATF regionális szervezete, amelynek Magyarország is a tagja. A Moneyval által végzett országvizsgálatok célja az FATF ajánlásoknak való megfelelés felmérése, a vizsgálat az FATF által meghatározott módszertan szerint történik, és azt ún. kölcsönösségi alapon folytatja a Moneyval, amely azt jelenti, hogy meghatározott sorrend szerint valamennyi ET tagállamban megvizsgálja a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni jogszabályokat, gyakorlatot és intézményeket, a vizsgálatokat pedig az egyes ET tagállamok szakértői közül jelöli ki, rotációs alapon.

19.3.5. Az Európai Unió szabályozása

Az Európai Unióban a tőkemozgás szabadsága, az egységesített gazdasági, pénzügyi térség kialakulása a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás kockázatait nagymértékben növeli, ami ellen csak közösségi szintű jogszabályokkal lehet hatékonyan fellépni. Az Európai Unióban a közösségi jogi szabályozás főként **irányelvekben** jelenik meg, amelyeket a tagállamoknak implementálniuk kell,

¹¹ Az alapító államok: Benelux államok, Nagy-Britannia, Franciaország, Dánia, Norvégia, Svédország, Írország, Olaszország. Az Európa Tanács laza, kormányközi együttműködés keretében jött létre, és szemben az Európai Tanáccsal és az Európai Unió Tanácsával, nem az Európai Unió intézménye.

vagyis nemzeti jogalkotással az irányelvnek megfelelő szabályozást kell bevezetniük. A pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni tárgyban az irányelvek mellett közvetlenül hatályos **közösségi rendeletek** írnak elő további kötelezettségeket, amelyeknek szabályait tagállami norma nélkül is alkalmazni kell¹².

Az irányelvi szabályozás fejlődése az alábbiak szerint alakult:

- Már a legelső, **1991. évi irányelv**¹³ is előírta a tagállamoknak, hogy tiltsák meg a pénzmosást, és kötelezzék a hitelintézeteket és az egyéb pénzügyi szolgáltatók széles körét magában foglaló pénzügyi szektort, hogy ügyfeleiket azonosítsák, vezessenek megfelelő nyilvántartást, hozzanak létre belső eljárásokat a személyzet képzése és a pénzmosás elleni védelem céljából, valamint jelentsenek be az illetékes hatóságoknak bármilyen pénzmosásra utaló körülményt.
- 2001-ben a **második irányelv** az FATF ajánlásoknak megfelelő rendelkezésekkel egészült ki, és a hatálya már kiterjedt a pénzváltókra, a pénzáttalálást végző és befektetési szolgáltatókra.
- A **harmadik irányelv** (2005/60/EK) már a terrorizmusfinanszírozás elleni intézkedéseket is előírta, hatálya további szolgáltatói körre terjedt ki (üggyédek, közjegyzők, könyvelők, ingatlanközvetítők, kaszinók, bizalmi vagyonkezelők), bevezette a kockázatalapú megközelítést, valamint a kiemelt közszereplőkre alkalmazandó fokozott átvilágítási szabályokat.
- A 2015-ben hatályba lépett **negyedik irányelv**¹⁴, amely a kiemelt közszereplők fogalmát kiterjesztette a külföldi és hazai személyekre egyaránt, előírta a tényleges tulajdonosi adatok központi nyilvántartását, hatálya alá vonta a szerencsejáték-szervező szolgáltatókat, és az ún. stratégiai hi-

---

12 A pénzáttalalásokat kísérő megbízási adatokról szóló 1781/2006/EK rendelet (az ún. „Funds Transfer” rendelet) előírja, hogy minden EU-n kívülről érkező vagy oda irányuló átutalási megbízásnak tartalmaznia kell a megbízási adatok teljes körét. A Közösség területére belépő, illetve a Közösség területét elhagyó készpénz ellenőrzéséről szóló 1889/2005/EK rendelet (az ún. „Cash Control” rendelet) értelmében határátlépéskor minden 10.000 euró feletti készpénzösszeget be kell jelenteni a vám-, illetve határrendészeti hatóságnak. A két tanácsi rendelet mellett az Európai Bizottság felhatalmazáson alapuló rendeletei alkotják a közvetlenül hatályos uniós jogszabályok körét (ld. következő bekezdéseket).

13 A pénzügyi rendszer pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló 1991. június 10-i 91/308/EGK tanácsi irányelv.

14 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2015/849 irányelve (2015. május 20.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmus-finanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről, a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2006/70/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről.

ányossággal küzdő harmadik országokhoz kapcsolódó személyekkel és szervezetekkel szemben fokozott átvilágítási szabályok alkalmazását követelte meg.

- Az **ötödik pénzmosás elleni irányelv**¹⁵ 2018. június 19-én lépett hatályba, szabályait a tagállamoknak 2020. január 10-ig kell implementálniuk. Az új irányelv hatálya alá vonja a virtuális és törvényes fizetőeszközök közötti átváltást biztosító szolgáltatókat, valamint a letétkezelő pénztárca-szolgáltatókat. A kiemelt közszereplők vonatkozásában a fontos közfeladatok konkrét funkcióinak meghatározását írja elő a tagállamoknak, bevezeti a központi bankszámla-, fizetési számla- és széfnyilvántartást, és előírja a tényleges tulajdonosi nyilvántartások uniós szintű összekapcsolását.

Az irányelvekben megjelenő általános szabályok mellett, az Európai Bizottság külön rendeletekben megjelenő, speciális tárgykört szabályozó egyes rendeletei is a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni egységes uniós szintű fellépést szolgálják:

- a **2016/1675 bizottsági rendelet** egészíti ki a 4. irányelvnek a stratégiai hiányosságokkal rendelkező, kiemelt kockázatot jelentő harmadik országokra vonatkozó szabályait azzal, hogy a konkrét országokat egy listán teszi közzé,
- a **2018/1108 (EU) bizottsági rendelet** az elektronikuspénz-kibocsátók és a pénzforgalmi szolgáltatók központi kapcsolattartó pontjainak kijelölésével kapcsolatos szabályokat határozza meg,
- a **2019/758 (EU) bizottsági rendelet** a harmadik országokban a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozási kockázat csökkentése érdekében hozandó minimális és kiegészítő intézkedéseket határozza meg.

---

15 Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2018/843 irányelve (2018. május 30.) a pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmus-finanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló (EU) 2015/849 irányelv, valamint a 2009/138/EK és a 2013/36/EU irányelv módosításáról.

19.3.6 Az Európai Felügyeleti Hatóságok ajánlásai és iránymutatásai

Az Európai Felügyeleti Hatóságok (az EBA, EIOPA, ESMA)¹⁶ a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni fellépés területén egy közös bizottságban (Joint Committee, JC) működnek együtt, de közülük az Európai Bankhatóság (EBA) látja el a vezető szerepet, és tölti be a titkársági funkciót. Az EBA feladata – a másik két európai felügyeleti hatósághoz hasonlóan – a jogszabályok EU szintű egységes értelmezésének elősegítése, a felügyeletek közötti együttműködés erősítése, az EU irányelvben rá delegált feladatok (pl. kockázati fenyegetésekről szóló jelentés készítése) elvégzése, párbeszéd folytatása az érdekeltekkel és a nemzetközi szabályozó szervezetekkel. Ezeket a feladatokat többféle formában valósítja meg (konzultációk, nyilvános meghallgatások, szaktanácsadói bizottságok működtetése, tervezetek véleményezése), de a leglátványosabb és leginkább kézzelfogható eredményei azok az írásos anyagok, amelyek jogi szempontból különböző erősségűek, de valamennyit figyelembe kell venni, és a nemzeti hatóságokkal (Magyarországon az MNB-vel) szemben elvárás azok átvétele és alkalmazása. A legfontosabb EBA dokumentumok az alábbiak:

- Közös bizottsági iránymutatás a pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás megelőzése céljából történő felügyeleti együttműködésről és információcseréről;
- Szabályozói technikai standard a harmadik országokban alkalmazandó csoportszintű pénzmosás és terrorizmusfinanszírozás elleni politikákról;
- Iránymutatás a pénzáttalások pénzmosásra és terrorizmusfinanszírozásra való felhasználásának megakadályozásáról;
- Iránymutatás a kockázatalapú felügyeletről;
- Iránymutatás a kockázati tényezőkről, valamint az egyszerűsített és a fokozott ügyfél-átváltási követelményekről.

19.3.7. A Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság ajánlásai

A Nemzetközi Fizetések Bankja (Bank for International Settlements, BIS) a világ legrégebbi, jelenleg is működő nemzetközi pénzügyi szervezete, amelyet 1930-ban eredetileg az I. világháború utáni német jóvátétel elszámolása céljából hoztak létre, azonban miután a gazdasági világválság miatt a jóvátétel fizetések megakadtak, a szervezet a nemzetközi bankok közötti monetáris együttműködés

¹⁶ EBA – European Banking Authority (Európai Bankhatóság), EIOPA – European Insurance and Occupational Pensions Authority (Európai Biztosítás- és Foglalkoztatónyugdíj-hatóság), ESMA – European Securities and Markets Authority (Európai Értékpapír-piaci Felügyelet).

legfőbb szervezőjévé, a „központi bankok központi bankjává” vált, ajánlásaiban határozza meg az egységes normákat a hitelintézetek nemzetközi felügyeleti gyakorlatának közelítése céljából. A **Bázei Bankfelügyeleti Bizottság** a Nemzetközi Fizetések Bankján belül működő, 1974-ben létrejött szabályalkotó testület, amely tematikus ajánlásai mellett számos iránymutatást adott ki a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelem jegyében¹⁷:

- a bankrendszer pénzmosásra való bűnözői felhasználásának megakadályozása (1988),
- ügyfél-átvilágítás bankok számára (2001),
- általános útmutató a számlanyitáshoz és az ügyfélezonosításhoz (2003),
- egységes „Know Your Customer” kockázatkezelés (2003),
- nemzetközi átutalásokhoz kapcsolódó fedett fizetési műveletek átláthatósága és szűrése (2009),
- pénzmosás és terrorizmusfinanszírozási kockázatok (2014),
- számlanyitások általános útmutatója (2016).

Ezek a szabályok kötelező erővel nem bírnak, a pénzügyi felügyeleti szerepkört ellátó nemzeti központi bankok azonban az ajánlásokban foglaltakat ellenőrzési módszereikbe beépítették és alkalmazzák.

19.3.8. Wolfsberg Csoport

A 2000-ben alakult Wolfsberg Csoport (Wolfsberg Group) tizenhárom globális bank szakmai szövetsége¹⁸. Célja a bankszektor gyakorlatának támogatása a pénzmosás elleni küzdelemben, az „Ismerd meg ügyfeled!” („Know Your Customer”) és a terrorizmusfinanszírozás elleni szakmai alapelvek kidolgozása. A Wolfsberg-alapelvek a csoport eddig kiadott 19 ajánlásában¹⁹ fogalmazódnak meg, amelyek alkalmazását, mint egyfajta iparági standardokat, a pénzügyi intézetek elvárják egymástól a bankközi kapcsolatokban.

17 A Bázei Bankfelügyeleti Hatóság által kiadott ajánlások a BIS honlapján elérhetőek: <https://www.bis.org/bcbs/publications.htm>

18 A Wolfsberg Csoport alapító tagjai: Banco Santander, Bank of Tokyo-Mitsubishi UFJ, Barclays, Citigroup, Credit Suisse, Deutsche Bank, Goldman Sachs, HSBC, J.P. Morgan Chase, Société Générale, UBS. Később csatlakoztak: Bank of America, Standard Chartered Bank.

19 Ilyen ajánlást adott ki a Wolfsberg Csoport többek között a terrorizmusfinanszírozás visszaszorításáról (2002), a kockázatalapú megközelítés alkalmazásáról (2006), a privátbanki tevékenység kockázatairól (2012), a levelezőbanki kapcsolatokról (2014), a mobil és internetes fizetési szolgáltatókkal kapcsolatban (2014), továbbá legújabban a nemzetközi pénzügyi és vagyoni szankciók szerinti szűrésekről (2019). A Wolfsberg-alapelvek elérhetőek a szervezet honlapján: <https://www.wolfsberg-principles.com/publications/wolfsberg-standards>

19.4. A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása elleni hazai szabályozás és intézményrendszer

19.4.1. Előzmények

A rendszerváltás előtti Magyarországon – tekintve a szocialista tervgazdálkodásra jellemző viszonyokat, az állami monopóliumban lévő bankrendszert, a szigorú devizakorlátozásokat – gyakorlatilag nem létezett pénzmosás. A demokratikus rendszerváltással kialakult a kettős bankrendszer, megszűntek a devizakorlátozások, az országhatárok megnyíltak, megkezdődött a piacgazdaságra átállás, amivel a kezdeti években még nem járt együtt a megfelelő pénzügyi, jogi szabályozás, így a szervezett bűnözés is felismerte hazánkban a pénzmosási lehetőségeket. *(Ekkoriban pl. még anonim takarékbetétet is lehetett nyitni a bankoknál, hiányoztak a pénzügyi szektor védelmét biztosító jogszabályok, nem volt azonosítási kötelezettség, nem volt bejelentési kötelezettség, a banktitok érvényesült a rendőrségi adatkérések során).* Magyarország végül az Európai Közösséggel kötött, és 1994-ben hatályba lépett Társulási Szerződésben vállalt kötelezettséget arra, hogy jogszabályalkotással és minden egyéb lehetséges eszközzel fellép a bűncselekményekből származó pénzek tisztára mosása ellen, így a pénzmosás 1994-ben már bűncselekménynek minősült.

19.4.2. Hatályos szabályok

Hazánkban jelenleg a ***Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény*** (Btk.) rendeli büntetni a pénzmosást (399. §), a pénzmosással kapcsolatos bejelentési kötelezettség elmulasztását (401. §), valamint önálló törvényi tényállásként a terrorizmus finanszírozását (318. § és 318/A. §).

A hatályos magyar büntetőjogi szabályozás értelmében pénzmosást követ el, aki a más által elkövetett büntetendő cselekményből származó

- a) dolgot átalakítja, átruházza, vagy a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe abból a célból, hogy az ilyen dolog eredetét eltitkolja, elleplezze, vagy a büntetőeljárást megghiúsítsa;
- b) dolog eredetét, az ilyen dologon fennálló jogot, vagy az e jogban bekövetkezett változásokat, az ilyen dolog helyének változását, vagy azt a helyet, ahol az ilyen dolog található, eltitkolja, vagy elleplezi.

A Büntető Törvénykönyv a fenti alaptényálláson kívül büntetni rendeli:

- azt a cselekményt, amikor valaki a más által elkövetett bűncselekményből származó dolgot magának vagy harmadik személynek megszerzi, megőrzi, kezeli, használja vagy felhasználja, és azon, vagy az ellenértékén más anyagi javakat szerez (ha a dolog eredetét az elkövetés időpontjában ismerte),
- ha valaki a saját maga által elkövetett bűncselekményből származó dolgot ezen eredetének leplezése, titkolása céljából gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja, vagy a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi tevékenységet végez, vagy pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe,
- a pénzmosás üzletszerűen, különösen nagy vagy azt meghaladó értékre, az egyes professzionális szolgáltatók²⁰ tisztviselőjeként vagy alkalmazottjaként, hivatalos személyként vagy ügyvédként történő elkövetését (súlyosabban minősülő esetek),
- önálló tényállásként a pénzmosás előkészületét,
- a pénzmosás gondatlan elkövetését (vagyis amikor valaki gondatlanságból nem tud a dolog bűncselekményből való származásáról), valamint
- a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásának megelőzésével és megakadályozásával kapcsolatos, törvényben előírt bejelentési kötelezettség elmulasztását.

A büntetőjogi szabályozás mellett a pénzügyi és egyéb szolgáltatást nyújtókra vonatkozó részletes kötelezettségeket további jogszabályok határozzák meg.

A pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2017. évi LIII. törvény (Pmt.) 2017. június 26-án lépett hatályba és rendelkezései az Európai Unió negyedik pénzmosás elleni irányelvének szabályait ültetik át a hazai jogba. A Pmt. hatálya az alábbi szolgáltatói körre terjed ki:

- hitelintézet,
- pénzügyi szolgáltató,
- foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmény,
- önkéntes kölcsönös biztosítópénztár,
- nemzetközi postautalvány-felvételt és -kézbesítést végző szolgáltató,

²⁰ Ilyen szolgáltatóként határozza meg a Btk. a következőket: pénzügyi intézmény, befektetési vállalkozás, árutőzsdei szolgáltató, befektetési alapkezelő, kockázati tőkealap-kezelő, tőzsdei, központi értéktári vagy központi szerződő fél tevékenységet végző szervezet, biztosító, viszontbiztosító vagy független biztosításközvetítő, illetve önkéntes kölcsönös biztosító pénztár, magánnyugdíjpénztár vagy foglalkoztatói nyugdíjszolgáltató intézmény, szerencsejáték szervezésével foglalkozó szervezet, szabályozott ingatlanbefektetési társaság.

- ingatlanüggyel kapcsolatos tevékenységet végző szolgáltató,
- könyvvizsgáló,
- könyvviteli (könyvelői), adószakértői, okleveles adószakértői, adótanácsadói tevékenységet megbízási, illetve vállalkozási jogviszony alapján végző szolgáltató,
- játékkaszinót, kártyatermet működtető vagy távszerencsejátéknak nem minősülő fogadást, távszerencsejátékot, online kaszinójátékot szervező szolgáltató,
- nemesfémvel vagy az ezekből készült tárgyakkal kereskedő szolgáltató,
- árukereskedő, amennyiben tevékenysége folytatása során kétmillió-öt-százezer forintot elérő vagy meghaladó összegű készpénzfizetést fogad el,
- ügyvéd (ideértve az ügyvédi irodát, európai közösségi jogászt, európai közösségi jogász irodát), kamarai jogtanácsos, közjegyző és
- bizalmi vagyonkezelő.

A Pmt. **ügyfél-átvilágítási intézkedések alkalmazását** írja elő minden szolgáltató részére, amely az alábbiakat foglalja magában:

1. az ügyfelek, azok meghatalmazottjai, képviselői, rendelkezésre jogosultjai és tényleges tulajdonosai azonosítása,
2. az azonosítási adatok igazoló ellenőrzése a bemutatott azonosító okmányok alapján,
3. az ügyfelekkel létesített üzleti kapcsolatok folyamatos figyelemmel kísérése (az ügyletek, fizetési számlák forgalmának figyelése),
4. az ügyfél-átvilágítási adatok naprakészen tartása.

Az előző törvényi szabályozásához képest²¹ a Pmt. új kötelezettségként írta elő a szolgáltatók részére a **belső kockázatértékelés** készítését, amelyben azonosítaniuk és értékelniük kell az üzleti kapcsolat vagy ügyleti megbízás jellegével és összegével, az ügyféllel, termékkel, szolgáltatóval, földrajzi területtel és alkalmazott eszközzel kapcsolatos pénzmosási és terrorizmusfinanszírozási kockázati tényezőket, az azonosított kockázatok csökkentésére megfelelő kockázatcsökkentő intézkedéseket kell meghatározniuk. A belső kockázatértékelés elkészítéséhez, továbbá a kockázatok csökkentése és kezelése érdekében a szolgáltatók kötelesek figyelembe venni a **nemzeti kockázatértékelés** eredményét, amelyet a pénzmosás és a terrorizmusfinanszírozás elleni küzdelemben érintett valamennyi állami hatóság és fel-

²¹ 2007. évi CXXXVI. törvény a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról.

ügyeleti, szabályozói testület munkájaként először 2015-ben fogadtak el és adtak közre, majd a Moneyval ajánlásainak figyelembevételével 2017-ben aktualizálták²².

A Pmt. – a korábbi törvényi szabályozással megegyező módon – rendelkezik arról, hogy pénzmosásra vagy terrorizmusfinanszírozásra utaló tény, adat, körülmény felmerülése esetén **bejelentést kell tenni** a pénzügyi információs hatóság részére, amely egy külön jogszabály kijelölése alapján a Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Irányítás Pénzmosás és Terrorizmusfinanszírozás Elleni Iroda (a továbbiakban: NAV PTEI).

A Pmt. 11. címe (38-52. §) részletes szabályokat állapít meg a NAV PTEI működésére vonatkozóan. A NAV PTEI a bejelentések fogadása és feldolgozása (értékelése, elemzése, illetve nyomozószervekhez történő továbbítása), illetve a társhatóságokkal folytatott információcserével mellett operatív elemzéseket végez a bejelentések adatai alapján, stratégiai elemzések keretében vizsgálja a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozásával kapcsolatos folyamatokat és jellemzőket. A bejelentésekben előforduló legjellemzőbb, leggyakoribb eseteket (tipológiákat), tendenciákat, illetve a statisztikákat féléves és éves jelentéseiben teszi közzé. Az aktuálisan elérhető legutolsó éves jelentésben (a 2017. évről szóló éves jelentés)²³ a NAV PTEI kiemelten is foglalkozik az ún. „**social engineering**” típusú **csalás**²⁴ és a kapcsolódó pénzmosás, a **virtuális fizetőeszközök** (pl. bitcoin)²⁵, valamint a **készpénzfutárok, jelentős összegű készpénzes tranzakciók**²⁶ pénzmosás

22 Ld. a Nemzeti Kockázateértékelésről készült, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal honlapján elérhető publikus összefoglalót: https://www.nav.gov.hu/data/cms448464/Osszefoglalo_dokumentum_a_Nemzeti_Kockazatertekeles_felulvizgatarol.pdf

23 NAV PTEI (2018).

24 „Social engineering”, más néven pszichológiai manipulációs csalás, vagy számlaelterítéses csalás, amelynek során az elkövetők a sértett fél megfélemlítésével (pl. e-mailfiókja feltörésével a kiismert üzleti kapcsolatok közül választva egy hasonló írásképpű e-mailről) küldenek számára olyan kérést, hogy a megrendelt áru, termék, szolgáltatás ellenértékét étékét – bankváltás miatt – már az ott megjelölt, az elkövetők által ellenőrzött számlára kéri átutalással teljesíteni. A pénz számlára való megérkezését követően annak készpénzben való felvétele vagy másik bankszámlára történő tovább utalása már pénzmosást jelent meg.

25 A virtuális fizetőeszközökkel kapcsolatos gyanús bejelentések száma jelentősen emelkedett, ezek kétharmadában jellemzően megjelenik a három ismert virtuális fizetőeszköz váltó platform (Kraken, Bitstamp, Coinbase) valamelyike. A pénzmosási kockázatot a virtuális fizetőeszköz váltó platformok felé, illetve onnan érkező jelentős összegű átutalások jelentik, mivel a virtuális fizetőeszközökkel az anonim pénzügyi tranzakciókat teszik lehetővé, vagyis nem ellenőrizhető a forrás és a kedvezményezett sem egy-egy fizetés esetében, ami fokozott pénzmosás és terrorizmusfinanszírozási kockázatot hordoz.

26 A készpénzzel kapcsolatos kockázatokat a NAV PTEI 2017. évi jelentése a következőképpen írja le: „Az elmúlt évben megfigyelhető jelenség, hogy elsősorban dél-európai országokból jelentős összegek átutalása valósul meg magyarországi bejegyzésű hitelintézet által vezetett fizetési

és terrorizmusfinanszírozási kockázataival. A NAV PTEI a Pmt. alapján továbbá felügyeleti tevékenységet lát el az ingatlanügylettel kapcsolatos tevékenységet végző szolgáltatók, a könyvvizsgálók, a könyvviteli (könyvelői), adószakértői, okleveles adószakértői, adótanácsadói tevékenységet megbízási, illetve vállalkozási jogviszony alapján végző szolgáltatók tekintetében.

Bejelentést küldő szolgáltatók	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Bank	6 315	5 401	6 753	11 443	8 055	6 967	6 969	6 119
Biztosítási szolgáltató	155	223	194	539	543	357	275	375
Befektetési szolgáltató	72	32	57	53	136	109	103	124
Pénzváltó	352	225	257	119	148	173	352	771
Takarékszövetkezet	210	213	252	350	241	170	261	215
Egyéb hitelintézet	26	26	34	57	72	23	31	18
Egyéb pénzügyi szolgáltató*	42	38	108	253	384	498	680	918
Önkéntes kölcsönös biztosító pénztár	0	1	2	5	3	19	37	0
Átutózszei szolgáltató	0	0	0	0	0	0	0	0
Postai szolgáltató	0	1	0	10	3	15	44	9
Kaszinó	0	0	0	0	0	1	4	7
Ingatlanügyleti tevékenységet folytató szolgáltató	1	4	3	3	5	4	1	0
Nemesfém kereskedő	0	0	2	0	0	0	3	4
Ügyvéd	7	7	3	3	6	2	3	4
Közjegyző	1	1	3	4	4	8	4	3
Könyvelő	1	3	10	16	13	23	18	10
Könyvvizsgáló	1	2	2	0	3	0	1	1
Bizalmi vagyonkezelő					0	0	0	0
Adószakértő	0	0	0	0	1	0	0	0
Árukereskedő	2	7	3	0	1	0	0	0
Államkincstár								7
ÖSSZESEN	7 185	6 184	7 683	12 855	9 618	8 369	8 786	8 585

* Az egyéb pénzügyi szolgáltatók adatai között a Magyar Államkincstár által tett bejelentések is szerepelnek

1. táblázat: A NAV PTEI-hez érkezett pénzmossás és terrorizmusfinanszírozás gyanús bejelentések

Forrás: NAV PTEI (2018)

számlákra, ahonnan e pénzek továbbutalásra kerülnek távol-keleti országokban vezetett fizetési számlákra. Számos esetben ugyanezekre a fizetési számlákra jelentős, rövid idő alatt akár több tíz millió euró összegű ún. zsákos készpénzbefizetés történik. A befizetők jellemzően távolkeleti származású személyek, azonban elterjedt a stróman személyek alkalmazása is. A befizetett összegek szintén továbbutalásra kerülnek távolkeleti országokban vezetett fizetési számlákra.”

Az Európai Unió és az ENSZ Biztonsági Tanácsa által elrendelt pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedések végrehajtásáról szóló 2017. évi LII. törvény (Kit.) szintén 2017. június 26-án lépett hatályba, és elrendeli, hogy a pénzügyi és vagyoni korlátozó intézkedésekkel, azaz szankciókkal érintett személyek és szervezetek részére tilos pénzeszközöket és gazdasági erőforrásokat rendelkezésre bocsátani, illetve azokat be kell fagyasztani, továbbá részükre pénzáttalási megbízások nem teljesíthetők. A pénzintézeteknek bejelentési kötelezettségük mellett fel kell függeszteni az ügyleti megbízást, illetve zárolniuk kell azt a számlát, amellyel kapcsolatban felmerül, hogy az ügyfél szankcionált személy, illetve szervezet részére kezdeményez pénzáttalást, vagy ilyen személytől, szervezettől érkezik a számlájára pénzáttalás.

A Pmt.-ben és a Kit.-ben kapott felhatalmazás alapján a pénzügyminiszter (korábban nemzetgazdasági miniszter) és a Magyar Nemzeti Bank elnöke kapott felhatalmazást további részletszabályok rendeletben történő előírására, így jelent meg a **21/2017. (VIII. 3.) NGM rendelet**, amely a Pmt. és a Kit. alapján a szolgáltatók által készítendő belső eljárásrend kötelező tartalmi elemeit határozza meg, valamint a jelenleg hatályos **45/2018. (XII. 17.) MNB rendelet**, amely a Pmt. és a Kit. részletszabályait állapítja meg. Az MNB rendelete új szabályozási elemként a megfelelő informatikai felkészültséggel és biztonsági megoldással rendelkező szolgáltatók számára lehetővé teszi, hogy a személyes ügyfélkiszolgálás helyett, azzal egyenértékű módon, videokapcsolat útján végezzék el az ügyfél-átvilágítást és kössenek szerződést vagy nyissanak bankszámlát egy ügyfélnek.

A jogszabályi keretek mellett a **Magyar Nemzeti Bank ajánlásai** segítik elő a pénzügyi szolgáltatók egységes gyakorlatát, ezeknek az ajánlásoknak az érvényesülését az MNB a felügyeleti vizsgálatainak során ellenőrzi és értékeli.

19.5. Irodalomjegyzék

- Gál István László (2007): A pénzmosás hatályos büntetőjogi szabályozása Magyarországon. Pécs. <https://www.mnb.hu/letoltes/pszafhu-rtfkonf-gali.pdf>
- Gilmore, William C. (2004): Dirty money – The evolution of international measures to counter money laundering and the financing of terrorism. Third Edition. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
- Mufson, Steven – McGee, Jim (1991): BCCI Scandal: Behind the „Bank of Crooks and Criminals”. Washington Post, 1991. július 28. https://www.washingtonpost.com/archive/politics/1991/07/28/bcci-scandal-behind-the-bank-of-crooks-and-criminals/563f2216-1180-4094-a13d-fd4955d59435/?noredirect=on&utm_term=.2250f2aa4d71
- Szalma Baksi Ferenc (2019): „Osztrák-magyar pénzmosó bandát lepleztek le.” Index.hu: https://index.hu/belfold/2019/05/24/ausztria_szerencsejatek_penzmosas_rendorseg_nni/
- Szendrei Ferenc (2010): A pénzmosás. PhD értekezés, Pécs. <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/szendrei-ferenc/szendrei-ferenc-vedes-ertekezes.pdf>
- Zéman Zoltán – Lukács János – Túróczi Imre (2015): A pénzmosás megjelenése a gazdaságban. Polgári Szemle, 11. évfolyam, 4-6. szám. <https://polgariszemle.hu/archivum/101-2015-december-11-evfolyam-4-6-szam/gazdasagpolitika-jegybankpolitika-allami-ellenorzes/715-a-penzmosas-megjelense-a-gazdasagban#note2>
- Financial Action Task Force (2012): Best Practices Paper – Managing the anti-money laundering and counter-terrorist financing policy implications of voluntary tax compliance programmes, 2012. október, Párizs. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/BPP%20VTC.pdf>
- Financial Action Task Force on Money Laundering (1997): Annual Report 1996-1997, Párizs: FATF, A melléklet, 34. o. <https://www.fatf-gafi.org/media/fatf/documents/reports/1996%201997%20ENG.pdf>
- Financial Action Task Force (2012): International Standards on Combating Money Laundering and the Financing of Terrorism – The FATF Recommendations. <http://www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/fatf-recommendations.html>

- Financial Action Task Force on Money Laundering (2001): 2000-2001 Report Released <http://www.oecd.org/hungary/financialactiontaskforceonmoneylaundering2000-2001reportreleased.htm>
- NAV PTEI (2018): Éves jelentés – 2017. Nemzeti Adó- és Vámhivatal Központi Irányítása Pénzmosás és Terrorizmusfinanszírozás Elleni Iroda. https://www.nav.gov.hu/data/cms479978/Eves_jelentes___2017.pdf
- United Nations Office on Drugs and Crime: „Money Laundering and Globalisation”. Letöltve: 2019. május 31-én, <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/globalization.html>
- Wolfsberg Csoport: Wolfsberg alapelvek. <https://www.wolfsberg-principles.com/publications/wolfsberg-standards>